

ดุลยภาพ ค่าจ้าง และความสุข

วรากรณ์ สามโกเศศ
มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต

หาซามกัวยเตี่ยวกันล็กมาสักใบแล้วเอาลูกแก้วหนึ่งลูกโยนลงไปนซามลูกแก้วก็จะวิ่งไปมา และในที่สุดก็หยุดหนึ่งที่กั้นด้วย และจะอยู่เช่นนั้นจนกว่าจะมีอะไรไปกระทบมัน สภาวการณที่อธิบายได้ด้วยฟิสิกส์นี้ เศรษฐศาสตร์เอามาใช้อธิบายเรื่องราวต่าง ๆ ได้อย่างน่าสนใจ

ถ้ามีสองฝ่ายเล่นชกคะเยอกัน ต่อสู้กันเป็นสามารถจนจุดกลางเส้นอยู่หนึ่งก็จะเกิดสภาวการณคล้ายลูกแก้วข้างต้น ทั้งสองสภานการณคล้ายกับสิ่งที่นักเศรษฐศาสตร์เรียกว่า ดุลยภาพ (equilibrium)

ดุลยภาพอยู่ทุกแห่งหนถ้ามองอย่างเข้าใจมัน สมมุติมะม่วงออกร่องกิโลละ 100 บาท ก็หมายความว่าได้เกิดดุลยภาพด้านราคาขึ้นโดยเกิดกระบวนการ “ต่อรอง” จนในที่สุดมีคนต้องการซื้อในราคา 100 บาท ในจำนวนหนึ่งซึ่งตรงกับราคา 100 บาทและจำนวนที่มีผู้ต้องการเสนอขายพอดี การซื้อขายจึงเกิดขึ้นได้ในราคานั้นและในจำนวนนั้น

หากในช่วงเวลาต่อไปสภานการณเดิมเกิดขึ้นอีกก็เกิดดุลยภาพขึ้นมาอีกเช่นกัน และจะดำรงอยู่เช่นนั้นจนมีอะไรไปทำให้มันเปลี่ยนแปลง เช่น ต้นทุนผลิตมะม่วงสูงขึ้น ถ้าความต้องการมะม่วงเหมือนเดิม ก็จะพยากรณ์ได้ว่าราคาดุลยภาพจะสูงขึ้น

ถ้าความต้องการจ้างแรงงานโดยจ่ายค่าจ้างวันละ 200 บาท สำหรับการจ้างแรงงานจำนวนหนึ่ง ตรงกับค่าจ้างที่มีคนต้องการทำงานและจำนวนเท่ากันพอดี กระบวนการ “ต่อรอง” นี้ก็จะทำให้เกิดดุลยภาพของค่าจ้างขึ้นคือวันละ 200 บาท

การที่คน ๆ หนึ่งทำงานในอาชีพหนึ่งโดยไม่เปลี่ยนงานก็เพราะเขาพอใจที่จะได้รับค่าจ้างจำนวนนั้น (อาจบวกความพอใจ หรือสิ่งที่เป็นนามธรรม เป็นความสุข ความมั่นคง ความภูมิใจ ฯลฯ) เดือนแล้วเดือนเล่าโดยหากไปทำงานที่อื่นเขาก็ไม่ได้รับดังที่ได้อยู่ เช่นนี้ ถือว่าดุลยภาพเกิดขึ้น

การเสียดุลยภาพ (disequilibrium) จะเกิดขึ้นเมื่อตัวเขามีความรู้ความสามารถมากขึ้น และหากทำงานที่อื่นเขาจะได้ค่าจ้าง (บวกสิ่งอื่น ๆ) มากกว่าที่นี่ เช่นนี้เขาก็จะเปลี่ยนงาน คล้ายกับกรณีมีคนเอามือไปเชี่ยลูกหินให้กระเด็นไปอยู่ในอีกซาม ลูกหินก็จะกลิ้งไปมาและหยุดนิ่งที่ก้นด้วยอีกใบในที่สุด หรือในการชกคะเอย่อ ฝ่ายหนึ่งเกิดฮึดขึ้นมากก็จะดึงฝ่ายตรงข้ามเข้ามาข้ามเส้นมากขึ้น หากดึงจนชนะไปโดยไม่มีการดึงที่หยุดนิ่งเกิดขึ้นอีก ก็เรียกได้ว่าดุลยภาพไม่กลับคืนมา

ประเทศหนึ่งอยู่ในสังคมเกษตรกรรม ประชาชนมีชีวิตที่มีความสุขแบบเรียบง่ายสงบแต่ยากจน ชีวิตขาดความมั่นคงด้านสาธารณสุข โดยอาจดำรงมานับพันปี สภาพการณ์อย่างนี้ก็คือมีดุลยภาพเกิดขึ้น แต่เมื่อประเทศนี้มีการพัฒนาขึ้นอย่างรวดเร็ว โดยเน้นการพัฒนาภาคอุตสาหกรรม ดุลยภาพที่มีมาแต่ดั้งเดิมก็ถูกทำลาย ใครที่ปรับตัวได้ดีก็ไปได้ดี ชีวิตผู้คนเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว หลายคนกลายเป็นกรรมกรในโรงงานอุตสาหกรรมและในภาคบริการ และมีชีวิตที่อุดมไปด้วยการบริโภค

ถ้าเปรียบเทียบดุลยภาพกับสภาพการจราจรที่บ้านเราอาจทำให้ซาบซึ้งใจยิ่งขึ้น ในตอนต้นภาคการศึกษาของทุกปี ในกลางเดือนพฤษภาคมรถติดกันวินาศสันตะโรเป็นเวลาอย่างน้อย 2 เดือน ทั้งนี้เนื่องจากได้เกิดดุลยภาพในการไหลของการจราจรในช่วงปิดเทอมในลักษณะหนึ่งเนื่องจากโรงเรียนปิด กิจกรรมต่าง ๆ ที่อาศัยการเดินทางก็ลดไปอย่างไรก็ดีทันทีที่โรงเรียนเปิด ดุลยภาพนี้ก็หายไป ผู้คนที่ขับรถส่งลูกไปโรงเรียนต้องเปลี่ยนเส้นทางเพราะวิถีการดำเนินชีวิตเปลี่ยนไป ผู้คนสับสนวุ่นวายกับภารกิจของปีการศึกษาใหม่ ดังนั้นต้องใช้เวลาอย่างน้อย 2 เดือนแต่ละฝ่ายจึงจะ “ลงตัว” ในการไหลของการจราจรและนั่นคือการกลับเข้าสู่ดุลยภาพอีกครั้ง

การเพิ่มขึ้นของค่าจ้างขั้นต่ำ (ค่าจ้างดุลยภาพอันเกิดจากกลไกตลาดอยู่ในระดับต่ำกว่าที่จะทำให้แรงงานดำรงชีวิตในฐานะมนุษย์ได้ ดังนั้นภาครัฐจึงต้องบังคับให้มีค่าจ้างขั้นต่ำที่สูงกว่าค่าจ้างดุลยภาพของตลาด) เป็นเรื่องน่ายินดี เพราะทำให้แรงงานล้มตาอ้าปากและเป็นหนี้กันได้มากขึ้น และเป็นการแบ่งกำไรจากเจ้าของกิจการให้แรงงานเพิ่มขึ้น อย่างไรก็ตามประเด็นของคนที่ต้องดำเนินการขึ้นค่าจ้างขั้นต่ำไปที่ 300 บาททันที (เพิ่มขึ้นจากเดิมเกือบ ร้อยละ 50) ก็คือความรวดเร็วของระดับการขึ้นของค่าจ้างขั้นต่ำ

หากเอาเรื่องดุลยภาพตอนต้นมาประยุกต์ ก็คล้ายกับการขับรถยนต์ด้วยความเร็วพอควรมาตามถนนลื่นหลังฝนตก ถึงแม้ถนนจะลื่นแต่ตราบไต่ที่ไม่มีใครมาขัดขวางรถจนทำให้ต้องเบรกจนเสียหลักแล้วรถก็จะวิ่งไปได้เรื่อย ๆ (ลักษณะหนึ่งของดุลยภาพ) อย่างไรก็ตามถ้าคนขับเกิดถึงความเร็วของรถขึ้นทันทีในเวลาไม่กี่วินาที แรงที่ผลึกเข้าไปบนถนน

ลื่นทำให้เสียดุลยภาพจนอาจทำให้รถลื่นเสียหลักได้ การขึ้นค่าจ้างถึงระดับ 300 บาท ในเวลาอันสั้นก็คงคล้ายกัน

ถ้าระบูกอบเวลาของการขึ้นค่าจ้างไว้ล่วงหน้าเป็นปี ผู้ประกอบการก็จะสามารถปรับตัวได้ดีขึ้น ภาครัฐก็จะสามารถเก็บภาษีมาเป็นรายจ่ายค่าจ้างในภาครัฐได้อย่างเป็นระบบ ระบบเศรษฐกิจก็อาจไม่ประสบแรงช็อคขนาดใหญ่ทันทีได้

ประเด็นสำคัญในเชิงเศรษฐศาสตร์ของการเพิ่มค่าจ้างขั้นต่ำ 300 บาท และเงินเดือนขั้นต่ำประมาณ 15,000 บาท ก็คือค่าจ้างกับผลิตภาพ (productivity) หรือความสามารถของแต่ละคนในการผลิตต้องไปด้วยกันเสมอ มิฉะนั้นต้นทุนต่อหน่วยของสิ่งที่แรงงานผลิตจะสูงขึ้น สิ่งนี้ไม่มีใครปรารถนา ผู้ผลิตต้องการกำไรคงเดิมหรือน้อยลงบ้างแต่อยู่รอด แรงงานต้องการค่าจ้างสูงขึ้นชนิดที่ทำให้สามารถจับจ่ายซื้อของต่าง ๆ ได้มากขึ้น สองสิ่งเหล่านี้จะไม่เกิดขึ้นถ้าผลิตภาพกับค่าจ้างไม่เพิ่มขึ้นในสัดส่วนเดียวกัน

ถ้าแรงงานคนหนึ่งเคาะขันได้วันละ 20 ใบ ค่าจ้าง 200 บาทต่อวัน ต้นทุนก็คือใบละ 10 บาท ถ้าค่าจ้างเป็น 300 บาท แต่ยังเคาะขันได้วันละ 20 ใบ ต้นทุนก็เป็นใบละ 15 บาท อย่างไรก็ตามถ้าเคาะขันได้เก่งขึ้น (ผลิตภาพสูงขึ้น) เป็นวันละ 30 ใบ โดยมีคุณภาพเหมือนเดิม ถึงแม้ค่าจ้างจะเป็น 300 บาทต่อวัน ต้นทุนต่อหน่วยก็ยังคงเป็น 10 บาท อย่างนี้ทั้ง 2 ฝ่ายได้ด้วยกันและอยู่กันได้ยั่งยืน ข้าวของไม่แพงขึ้น ค่าแรงสูงขึ้น และความสามารถในการแข่งขันของระบบเศรษฐกิจสูงขึ้นด้วย

การเพิ่มขึ้นของค่าแรงจะต้องควบคู่ไปกับการเพิ่มขึ้นของผลิตภาพซึ่งเป็นหัวใจของความกินดีอยู่ดีของทุกเศรษฐกิจ ถ้าสองสิ่งไม่ควบคู่กันเศรษฐกิจนั้นก็ประสบกับปัญหา ต้นทุนสูงขึ้น ข้าวของแพงขึ้น จนการได้ค่าจ้างเพิ่มขึ้นของแรงงานมิได้เป็นประโยชน์และระบบเศรษฐกิจจะสูญเสียพลังความสามารถในการสร้างความกินดีอยู่ดีให้แก่สมาชิกในระยะยาว

ดุลยภาพสามารถอธิบายความสุขอันเกิดจากการใช้ชีวิตพอเพียงและมีความรู้สึกเพียงพอได้ คนที่อยู่ในสภาพการณ์เช่นนี้ก็คือมีชีวิตอยู่ในลักษณะที่มีดุลยภาพคือกระทำซ้ำและอยู่ในวงวนของความสุขที่เกิดจากการมีความต้องการที่สอดคล้องกับกระเป๋า หรือสอดคล้องกับระดับที่ตนเองปรารถนาให้คงไว้ในระดับหนึ่ง

คนมีชีวิตครอบครัวที่มีความสุขก็ถือว่าอยู่ในดุลยภาพเช่นกัน กล่าวคือสถานการณ์ของความสุขเช่นนั้นจะดำรงอยู่ตราบที่ดุลยภาพไม่ถูกทำลาย สิ่งที่จะช่วยมิให้เกิดการเสียดุลยภาพจนสูญไปซึ่งความสุขอันมีมาแต่ดั้งเดิมก็คือการมีสติอยู่ตลอดเวลา
